Эхэ һайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 МАЙН 13
Хабарай һүүл (луу) һарын 22
ЧЕТВЕРГ
Гарагай 5
№ 87 (18701)
газетын сэн: захилай — 50 мүн., Халсээтэ сэн

Хабарай тарилга-93

ГАРГА ШАДАБАРИНЬ АБАРХА

районой таныхуудай нэгэндондоной хидол жилдэ бүхыдоо гектарта ороохобово ургамал- гектар дээрэ гаргаха зелёнко, шэмэтэ ургаа 1222 гектарта лагдаха ороо- 2020 гектар- ботаха олон жэ- 202 гектарта ьжэ, үрэһэндэ тэжээлдэ ору- 190 гектар юд тарилга ур- эблэнэ. Нигэжэ лор 13 111 гек- дээрэ тэжээ- ууд тариндаха

жалаар бага-са- ог улад мүнөө ай тарилгын хэ- ылдэхэл материй- тар, орёо хүшэр ергэндэхэнь гэ- мэдэржэ бай-

гаа ёнотой. Запас хэрэгсэлнүүдээр, тоһо түлишын материалаар, минеральна үтэгжүүлгээр ехэл ялдалдажа байһан эрхэ байдалда нимэ нэлэнхы талмайнууд дээрэ ороохото болон тэжээлэй ургамалнууд таригдахань гээшэ.

— Манай ажахынууд байгша ондо үрэнэ хүргэнгөөр, тоһо түлишын материалаар балай тиимэшье муу байдалтай бэшэл даа,— гэжэ районой хүдөө ажахын управленийн начальник Н. Лучининов хөөрөөн соогоо онсолон тэмдэглэбэ.— Нёдондо жэлэймнай нөөсэнүүд манаа мүнөө жэлдэ абархань. Ямаршье сагай хүрэжэ ерээ һаань, ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудай таригдаха талмайнуудыень энэ жэлдэ нэгэшье гектараар бага болгохогүйбди. Зүгөөр үрэһэнэй хартаабхын дуталдаһан дээрэһээ хартаабхын талмайень 100-гаад гектараар бага болгоко магадгүйбди. Хэрбээ нютаг нютагтаа үмсэһөө үрэһэнэй хартаабха худалдажа абаха худэлмэриин урагшатайгаар ябуулагдаа гээшэ һаань, хартаабха тариха талмайгаа бага болгогүй, харин бүри үргэдхэхэ хүсэлэнтэйбди.

— Таряашадай айхабтар ехэ зорилго урдаа хэды табяашье һаань, тэрэнээ дүүргэхые хэды оролдоошье һаань, мүнөө жэлэй хабарай хүшэр хүндэ байдалда техникэ, машинаяа һайнаар, шанартайгаар заһабарилжа бөлдэнгүйгөөр тарилгынгаа хүдэлмэрине ашаг үрэтэйгөөр үнгэргэжэ шадахагүйбди, — гэжэ хүдөө ажахын управленийн ахамад инженер Н. Девятов баһал өөрынхэсэрэ тоолохо юм.

Техникэ, машинын бөлэдхэлыень абаад харахада, районой таряашадай ажахынуудай нэгэдэлнүүдтэ бии байһан элдэбын түхэлэй 576 тракторай 443-нь заһабарилагдаһан байна. Эдэ үдэрнүүдтэ үшөө 36 «агта хүлэгүүд» заһабарилагдаһаа гарахаар хүлеэгдэнэ. Ажахынуудай инженернэ албанай мэргэжэлтэй техникээсэ ааһа саг соонь бөлэн болгохо талаар запас хэрэгсэлнүүдые, узел, детальнуудые бэдэржэ хаана ошоогүйб, хаана ябаагүйб даа. Бартерна хэлсээгээр андалдаа хэхэшье баатай болоо. Юрэдөөл, ахамад инженерэй мэдүүлһэнэй ёноор, хабарай тарилгын эхилхэ болзор болотор тракторнууд бултадаа шахуу заһабарилагдахаар хараалагдана. Мүнөөдэрэй байдалаар район дотор байһан 220 анзаһанай 196-нь бөлэн болгогдонхой. Энэнь лэ һайн дүн болоно. 140 сеялкэнь баһал заһабарилагдажа, полинууд дээрэ гаргагдахаар бөлэн болгогдонхой. Харин культиваторнуудые заһабарилха хэрэг бага-сага орёо байдалда оронхой. Юундэб лэдбэрилхэ, огородой эдеэ ургуулха гол шэглэлтэй бэшэ, харин таряан ажал эрхилхэ шэглэл абаһан байха юм. Нигэжэ эдэнэр 1000 гектарта ороохото ургамалнуудые ургуулхаар түсэблэнэ. Энэнь тиимэшье ехэ талмай бэшэ гээшэ ааб даа. Зүгөөр түрүүшын үедэ тэрэнь лаб хүрэхөөр гэжэ һанагдана. Үрэһэ хүрэнгэ, техникэ тухай хэлэхэ болоо һаа, фермернүүд энэ талаар ехэл һайн бэлэдхэлтэй.

...Удэ багаар Тарбагатайһаа гарабабди. Хабарай тиимэ шанга наранай шараашье бэшэ һаань, саһан дорохоо һаяхан «мултарһан» хараханхүрьһэтэй газарые нулахан элшэрээ дулаасуулха һанаатай сасажа байһыень ойлгооб. Эдэ полинууд амиды юумэндэл амилан, ууралаа дээшэнь гаргажа, ехэл һонёор зэрэлгээтэн харагдаха юм. Тиихэдэ нэгэ нимэ бодол тархидамни түрөөдхибэ. Мүнөө жэлдэ ехэл ута, ужагай хабар болохонь гэжэ сагай уларил шэнжэлэгшэд тодорхойлжо үгэнхэй ха юм. Тиимэһээ полинуудаа тэгшэлжэ, шиниг нойтыень бариха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха зэргэтэй.

С. БУХАЕВ,
журналист.

ТҮГЭС БЭЛЭДХЭЛТЭЙ УГТАХАНЬ

Урдандаа Михайловкын совхоз байһан, нёдондо хоёроо һурган хүмүүжүүлээ. Мүнөө эдэ хоёр хүбүүдынь баһал һархэ механизаторнууд болонхой, хүдэлжэ ябанад.

Хэдэн жэлэй урда тээ эсэгэ, хүбүүд хооронтоо хэлсэжэ, гэр бүлын гуримаар хүдэлхэ гэжэ шиидэһэн байна. Мүнөө энэ бригадань томохон болгогдон хубилгаддаа. Банданов танай бригададань дүй дүршэлтэй механизаторнууд В. П. Злыгостев, Б. Б. Жигжитов, В. Ф. Жаркой гэгшэд ажалладаг болонхой юм. Валерий Ширапович Банданов бригадаяа хүтэлбэрилдэг болонхой.

Эдэнэрэй даашада «Кировец» түхэлэй нэгэ, хоёр гэнжэтэ, хоёр мөөртэ тракторнууд, ороохоной гурбан комбайн тоологдоно. Бригадын гэшүүд энэ жэлэй хабарай тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтажа байна. Тэдэнэр байгша ондо 540 гектар газар эдүүрилжэ, тарилга хэхээр хараална. Тэрэнэй 70 гектар дээрэнь силосэй ургамалнууд бэшэ талмайдань ороохото ургамалнууд эзэлхэ юм.

Хубаарилжа хамталһан тракторно-таряан ажалай табан бригада мүнөө жэлэй хабарай тарилгада хабаадуулагдахаар хараалагдана. Мүнөө эндэ тоһо түлишын материалнууд зөөгдэжэ эхилэнхэй. Эдэнэрэй хараагаар тэрэнь харюусалгатай хаһа соо яһала үрэхэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хамталһан «Михайловка» гэһэн ажахын тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир В. Ш. Банданов.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

УҺАЛЖА ЭХИЛЭЭ

Дабаатын таряашадай ажахын луговодууд үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлхэ хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулна.

Мүнөө Һубарай гэжэ, газарай сабшалангай 70 гектарынь уһалагдаад байна гэхэ гү, али тэрэнэй 45 гектарынь хабарай эртын хадын һайрамай уһаар уһалагдаа. Эндэ нютагай пенсионер үбгэн Михаил Аюшеевич Доржиев эртэ үглөөнһөө эхилээд, үдэшын үнэгэнэй харанхы болотор шахуу хүдэлжэ, сабшалангаа ундалуулна.

Тус ажахын нүгөөдэ луговод Алексей Балданов Баруун-Бэедэ 100 гектар сабшалангые уһалжа эхилээ. Мүн эндэ сабшалан дээрэ наг шэбхэ зөөгдэжэ байна. Механизаторнууд Самбу Самбуев Радна Цыбиков хоёр үрдилдэн ябажа, отара, гүүртэнүүдһээ наг шэбхэ зөөнэ.

Таряашадай тус ажахын хүдэлмэришэд сабшалан-даа ошодог һубаг ханаабуудые арилгана, тэндэхи модо, һөөгүүдһээ сэбэрлэнэ. Энэ ажалда Андрей Данчиков, Олег Мункуев, Владимир Батуев гэгшэд бүтэсэ ехэтэйгээр ажаллана.

В. БАТОРОВ.
Загарайн аймаг.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ахуалай үдэр

...уламжаяа хубилгаад...

аймагай мал гэдые хараада абажа, һаяалуулха Бодонхан Шанага нютагай захирхоз' таряашадай гаанай зайһанай орлогшоор ды болон хубаатомилогдоһон Евгений байгууламжаяа Арефьевич Назаров Шанаь, Шанагын сонгүүлэн хүдөөгэй захиргаанай ледэй хүдэлмэриньболоо юм. дэргэдэхи советдой ударидагшаар һунгагдаа. Тиигэжэ Потанино һуринай хүн зон ажаһуудалайнгаа шухала асуудалнуудые өөрынгөө совет дээрэ шиидхэхэ аргатай болобо.

А. ЦЫРЕНОВА.

...ШЭНЭ ТҮЛӨӨҺЭН

Удэ хотын захиргаанай, пассажирска автотранзит-дэхи предприятиин трамвайн управленийн дудые хараада абан, городой бага совет ингэжэ

гша оной майн 1-һээ город шадарай маршрутавтобусуудта пассажиро-километр бүхэнэй түлөө 2 түхэриг гэжэ тогтоохо.

ан хугасаа-һаа хамтын саадууд, дачна участогуудвууд хүрэтэр пассажирай, мүн нэгэ һуури бамүнөө тарифуудые нимэ болгохо гэбэл:

од соогуур—городой маршрудуудай тарифаар; одоо гадуур—1 километр бүриин түлөө 2 түхэ-

жирска автотранспортна 1-дэхи предприятиин түд бүхы эдэ маршрудуудай пассажирнуудта шэ-ёнэн тухай саг соонь мэдээсэхэ ёнотой.

ЧЕРНОБЫЛИИН ҮХИБҮҮД ...ЛТАНДАМНАЙ ХАЙРАТАЙЛ

Зад Республикын соёлой үдэрнүүдэй үгэргэдэжэ байха Украиниин болон Буряадай Соёлой ерстаэнүүд ехэ хүдэлмэри ябуулдэн хэлсээндэ гар табигдаа.

Арадай соёлой үдэрнүүдэй үедэ, үдэрныншье эмшэ-лама, Буряад Украиныйн арадай депутат Матвей Чойбонов Чернобылийн ...э болоһон аюул усалһаа хохидобүүдэй һурадаг Киев хотын 250-270-дахи һургуулинуудай һурагаргалһан, эмшэлһэн, тэдэнэй адэгээн һайжаруулха хэрэгтэ ехэ үргэһэн байгаа.

...э хотын Ватутинска районой 270-...ургуулийн директор Н. Качурай, ...линн советдэй түрүүлэгшэ В. Шлагар табигатай бэшэг Матвей ...ович Чойбоновой, Буряад Республикын Верховно Советдэй Нацинууд хооронды харилсаанай комитедэй түрүүлэгшэ Д. Т. Цыремпиловэй нэрэ дээрэ һаяхан ерэбэ. Тэрэнэ соонь ингэжэ хэлэгдэнэ: «Россин Федерацинн Буддын шажантанай түбэй захиргаанай эмшэлама, Буряад Республикын арадай депутат Матвей Рабданович Чойбоновой манай үхибүүдэй бэеын элүүрые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа хүргэһэнэйнь түлөө үнэн зүрхэнһөө баяр баясахалан хүргэнэбди. Энэ гайхамшагта хүнэй ухаан бодолоор, бэлиг шадабаряар манай һургуулинн багшанар болон һурагшад омогорхон баясана. Киев хотодо ерэхэ арга тэрэндэ олгоһон танай республикын бүхы хүтэлбэрилэгшэдтэ баярааа мэдүүлнэбди. Танай арадуудай хани барисаанай бүлгэмэй гэшүүд бидэнэртэ ехэ туһа хүргөө. Хани харилсаамнай саашадаашье үргэдэжэ байха ааб-за гэжэ найданабди».

...ЕРНОБЫЛИИН ҮХИБҮҮД ...ЛТАНДАМНАЙ ХАЙРАТАЙЛ

...ад Республикын соёлой үдэрнүүдэй ...аринада амжалтатайгаар дүүрэ-...э үдэрнүүдэй үнгэргэгдэжэ байха Украиниин болон Буряадай Соёлой ...рстаэнүүд ехэ хүдэлмэри ябуулдэн хэлсээндэ гар табигдаа.

...адай соёлой үдэрнүүдэй үедэ, ...үдэрныншье эмшэ-лама, Буряад ...ликын арадай депутат Матвей ...ович Чойбонов Чернобылийн ...э болоһон аюул усалһаа хохидобүүдэй һурадаг Киев хотын 250-270-дахи һургуулинуудай һурагаргалһан, эмшэлһэн, тэдэнэй ...адэгээн һайжаруулха хэрэгтэ ехэ ...үргэһэн байгаа.

...э хотын Ватутинска районой 270-...ургуулийн директор Н. Качурай, ...линн советдэй түрүүлэгшэ В. Шлагар табигатай бэшэг Матвей ...ович Чойбоновой, Буряад Республикын Верховно Советдэй Нацинууд хоо-

«ПЕКИНЭЙ ОПЕРОДО» УРИНАБДИ

Байгша оной майн 15-һаа 18 хүрэтэр Буряад ороондомнай анха түрүүшынхиеэ Хитадай Хэйлунцзян провинциһаа ерэһэн артистнууд бэлиг шадабарияа харуулхань. Хитад артистнуудай оперно искусствые, зүүгэг наадые хараха, шагнаха дуратайшуулые Буряадай оперо болон баледэй театрта ерэхыень уринабди.

Эгээл эрхим эхэнэр дуушан, театрай примадонно, тон һайхан хоолойтой **Син Мэйчжуй** гэгшын дуунай искусстватай танилсахат. Тиихэдэ гол партиинуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэдэг бэлигтэй дуушан **Мэн Джоучуан** гэгшын бэлиг шадабарине сэгнэхэ арга боломжотой болохот гэжэ һананабди.

Эдэ удэшэнүүд дээрэ «Пекинэй оперо» гэжэ илгардаг хитад оперын онсо нэгэ түхэлэй баян арга боломжнуудтай танилсаха аргатайт гэжэ мэдүүлэе. Тиихэдэ энэ оперын гол геройнууд болохо хитад арадай түүхэ домогуудай образууд, геройнууд болохо гоё һайхан бурхад, үльгэрнүүдэй бусад образууд концертдэ ерэгшэдые һонирхуулха байха.

Тодорхойлбол, хитадай артистнуудай концертын программа һонин, баян удхатай. «Һармагшадай хаан», «Манайда үлэ», «Уулзалгын газар», «Хүнджоудо болоһон дайн», «Гурбан харгы» гэһэн оперонуудһаа хэһэгүүд харуулагдаха юм. Аргагүй гоёор шэмэглэгдэһэн үзэгдэлнүүдые хаража гоёшоохот.

Хитад болон манай арадуудай харилсаа холбоондо нүлөөлхэ, соёлой талаар хани нүхэсэлыемнай бэхижүүлхэ үүргэтэй эдэ гастрольнууд ехэ удха шанартай гэжэ һанагдана. Хитадай Харбин хотын финансова худалдаа наймаанай промышленна палата эдэ концертнүүдэй үедэ эд бараанай выставкэ, худалдаа наймаа дэлгээхэ юм.

Е. ГИЛЬМУЛИНА,
Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай литературна таһагые даагша.

Үдэрэй үзэгдэлнүүд

ГАЙХАЖА БАРАБАГҮЙ

70 наһатайб. Улаанбатын Шишковкын заоги гансаараи ехэл ажаһуунаб. Үшөө миз, эсэгыи бариһан гэрнөө болотор байнаб. ...даһан үлөогүй. Пенд амидаржа, үл залуудагбй. Тахяа, нохойдаргаг үйб. Хүшэ хүн болёоб. Тиигэдэшье ...е барихын тула хэды ...нгэн, тэжээл хэрэгтэй ...? Оорыгөол тэжээжэ ...ин хүрөо гээшэ. Пенсимин хаанашье хүрэдэггүй. Мүнөө гэртэмни хашаһанайшье хэлтэрхэй байхагүй. Үглөөдэр эдихэ хахад буханха хатаһан хилээмэтэйб. Тигээд лэ унжагайһан наһанайнгаа дүүрэхые хүлеэжэ һуудаг хүм. Хаа-яа хүршэнэрни орожо, үшөө үхэшоод байнагүй гүш гэжэ һонирхоод гарадаг.

Зүгөөр һаяхан намтай гайхажа барашагүй ушар тохёолдоноо. Эхиниһээн, хөөрэхэдэ нимэ. Хүршэ һуудаг залуу бүлэмни «гурбатайхан хүүгэдыемнай һахижа үгыт, бидэ театр опохомнай» гэбэ. Миин һуудаг намда ямар хамааб. Зүбшөөгөөб. Театр ошогшодни орой ерээ. Сай уухаар, шашалдаһаар байтарнай, һүнишье болошоо. Гэрэй эзэн эхэнэр намда баярые хүргөөд, саарһан соо хэдэн үндэгэ, пирожки боогоод үгэбэ. Үшөө зуугаад түхэриг барюулаа.

Тэдээниень тэбэреэд, би гэртээ ошобоб. Эгээл гэрэйнгээ калиткада хүрөөд ябатарни, ород бэшэ яһанай хоёр залуу хүбүүд намай тогтообо гээшэ.

— Хүгшөө, эндэ байдаг гүш? — гээд, тэдэмни минии налшагархан гэр руу зааба.

— Тиимэ. Ямар хатан бэ, тиимэл ордон ха юм даа,— гээд би шоглобоб.

— Мүнгэтэй гүш?

— Мүнгэтэй. Мүнөө һая хүршэнэрни хүүгэдыень харуулһалһандам зуугаад түхэриг үгөө.

— Гэртэшни мүнгэн бии гү?

— Хайратадни, үгыбши гү даа. Үнэншоогүй һаа, орожо харагты. Түлхюурни хэрэлсы доро байха.

— Теэд гэнтэ мордошоо һааш, хэн хүдөөлүүлхэ юм?

— Һандали дээрээ үхөөд хэбтэхэгүй байхаб. 50 жэл заводто хүдэлөөб. Түрэл заводни хүдөөлүүлхэ бэшэ юм гү? Таанадни төөришоо гүт? Али гэдэһээ үлдөө һаатнай, гэртэ ороод, энээхэн үндэгэ, пирожки эдие, би сай бусалгахаб,— гэбэб.

Тэдэнэр нэгэ үндэгэ пирожки хоёрыемни эдеэд, саашаа холохон болоод, юуншье тухайб өөрынхеэрээ хөөрэлдэнэ янзатай. Тиигээд нэгэнинь намда саарһа һарбайгаад:

— Хүгшөө, бидэнние хүндэлһэндэшни баярые хүргэнэбди. Энэ саарһа гэртээ ороод уншаарай. Тиигээд бидэнние хараһанаа марта! — гэбэ.

Саарһыень абаад, хэрэлсы дээрээ гарахадам, залуу нүхэдни харанхы руу үгы болошоод байба.

Гэртээ ороод, гэрэлээ аһаагаад, саарһаяа дэлгэн, харан гэхэдээ, сошон һуушабаб. Тэрэ саарһан соомни мянган түхэриг шарбуунса хэбтэбэ гээшэ. Харин саарһан дээрэнь: «Хүгшөө, хулисэ. Иимэ үгытэй болоһондоо ши гэмтэй бэшэш. Бидэ эндүүрээбди. Рэкетирнүүд» — гэжэ бэшээтэй байба.

Иимэл ушар тохёолдоол даа. Энээнэй һүүлээр нэрээшье дүүрэн бэшэхээ айнаб. Үшөө хэнтэйшье уулзахаяа мэдэнэгүйб.

ВАРВАРА Д.

УНШАГТЫ ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Профсоюзай ажабайдал. «Байрын түлбэри дээшэлхэ гү?» — республикын профсоюзуудай советдэй мэдээсэлэй түбэй статья. П. Улаханов: «Үндэр наһатайшуулые хамгаалхын тула». Алдарта Байгалаа аршалан хамгаалая. К. Хантаева: «Шухала программа». Залуушуулай булан. Л. Будажабай: «Эрдэм дахаһан этигэл зориг».

3-дахи нюурта. Үндэһэн соёлоо үргэе. Д. Дагбаев: «Бада, Хёлго нютагуудаар...». В. Токтохоева: «Һаналаа нэгэдэлгын үдэшэ».

4-дэхи нюурта. Шэнэхээнэй буряадуудай ойрын тобшо түүхэ» — үргэлжэлэл.

ИТАР-ТАСС һүүлэй мэдээсэл

ШУХАЛА СУГЛАА ҮНГЭРГЭБЭ

НАЗРАНЬ. Ингушай Республикын хүгжэлтэдэ Россин правительство туһалажа үзүүлхээр бэлэн. Майн 10-да Ингушетин үндэр наһатайшуултай ба хүтэлбэрилэгшэдтэй үнгэргэһэн суглаан дээрээ „Россин Федерацинн Министрнүүдэй Советдэй Түрүүлэгшэ Виктор Черномырдин иигэжэ мэдээсээ һэн.

Республикын экономикые һэргээхэ, эндэхи зондо хүсэд хүрэхэ ажалай һуурин-нуудые бии болгохо тон шухала гээд Россин кабинедэй толгойлогшо тэмдэглээ.

Ингушетинн үндэр наһатайшуултай ба хүтэлбэрилэгшэдтэй болоһон уулзалгын үедэ хойшолуулангүй шиидхэхээр болоһон хэдэн шухала асуудалнуудые тэрээндэ хабаадагшад дайраһан байна. 1992 оной ноябрь соо болоһон Осетино-Ингушай хёмороооной һүүлээр нэрэ һурагүйгөөр үгы болошоһон 243 ингуш яһатанай хуби заяае эсэслэн элирүүлхэ, Ингушетидэ тэрьедэжэ ерэһэн 64 мянган хүниие хэрэгтэй бүхы юумээр хангаха асуудал шиидхэхэ, Ингушетинээ тэрьедэгшэдые гэр буусадань бусааха хэрэгтэй гэжэ Ингушай Республикын вице-президент Борис Агапов тэмдэглэбэ. Мүнөө үедэ Ингушетидэ ажаллажа шадаха зонойнь 56 процент ажалгүй байна, харин жэлэй туршада үйлэдбэрийн хэмжээн 61 процентээр доошолоо гэжэ республикын Министрнүүдэй Советдэй Түрүүлэгшэ Руслан Татиев экономикын байдал тодорхойлһонойнгоо һүүлээр «арадай хүсэ шадалые байгуулхы шэглэлтэйгээр хэрэглэхэ шухала» гэжэ тэмдэглэбэ. Республикын экономикые һэргээхын тула 60 миллиард түхэриг ба 10 миллион доллар хэрэгтэй гэжэ тэрэ хэлээ.

Хильн саанаһаа Россида ороһон мүнгэн зөөрине Ингушетинн экономикодо дамжуулхын тула тодорхой программа ба проект табиха хэрэгтэй гэжэ Виктор Черномырдин тодорхойлоо. Ингушай Республикые мүнгөөр хангаха асуудал һаяар шиидхэгдэхэ ёнотой гэжэ тэрэ найдуулһан байна.

ЕВРОПЫН ТҮМЭР ЗАМАЙ ПРОЕКТ

МИНСК. Берлин, Брест ба Минскые гаталан, Парижые Москватай холбохо Европын түмэр замай проектые ЕЭС-эй мэргэжэлтэд зохёожо захалаа. Экономическа талаараа амжалтатай байгаа һаань, энэ зам бүхы Росси соогуур Владивосток хүрэтэр татагдаха. Германийн «Сименс» фирмын түлөөлэгшэд тус проект табилгада хабаадахаар бэлэн байһан тухайгаа мэдүүлээ. Түмэр замай проект табиха ба тэрэнние бариха хэрэгтэй бүхы гаргашануудые хилын саагуурхи бизнесменүүд даажа абахаар бэлэн байна. Харин Беларусь гансал зүбшөөжэ, политикын ба байгаали хамгаалгын талаар тогтууритай байдал хангаха ёнотой.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ГОЛ ШУХАЛА ЗОРИЛГО

МОСКВА. Саарһан мүнгэнэй сэнгээ бууралые усадхаха гээшэ Россин правительствын гол зорилго зандаа үлэнхэй гээд Россин Федерацийн Министрнүүдэй Түрүүлэгшын орлогшо Владимир Шумейко мэдээсээ һэн. Хүн зонине социальна талаар хамгаалха тухай хэдэн Зарлигуудта референдумэй урда тээ Президент гараа табиһан байгаа. Теэд тэрэнь хүн зоной дура гутаахагүй ха гэжэ һанагдана. «Эдэ бүхы Зарлигууд нарин нягтаар бодомжолгдонхой, тиимэһээ гүрэнэй бюджедые түсэбһөө алад гаргахагүй байха», — гээд Владимир Шумейко тэмдэглээ.

Правительствын бэелүүлжэ байгаа урьһаламжын хатуу шэрүүн политика дүнгүүдээ харуулжа захалаа гээд нэгэдэхи вице-премьер тэмдэглээ. «Саашадаашье энэ политикаяа баримталжа, ямаршье үндэһэгүйгөөр урьһаламжа үгэнгүй байгаа һаамнай, июнь-июль һараннуудта сэнгүүд тогтонижоо ёнотой»,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

ШЭНЭ СТАТУС АБАБА

БИШКЕК. Кыргызстан хүгжэжэ байгаа гүрэнэй статустай боложо, экономикын талаар бүхы янзын дэмжэлгэдэ хүртэхэ, Бүхэдэлхэйн банкһаа хүнгэлэлтэтэй урьһаламжа абаха эрхэ олоо.

ЭРХЭЕЭ БАТАЛБА

КЫЗЫЛ. Республикын хүсэндөо байгаа Конституцида Тувагай эрхэ мэдэлээ тодорхойлхо ба Россин бүридэлһөө гараха эрхэ баталагдаба. Нютагай Верховно Советдэй XIX сесси үндэһэн Хуулидаа хубилалтануудые ба нэмэлтэнүүдые оруулһан байна.

Гэбэшье республика дотор шэнэ Конституцийн проект табигдажа байнхай гэжэ хараада абаха хэрэгтэй. Июнь соо болохо ээлжээтэ сесси дээрэ тэрэнние зүбшэн хэлсэхэ юм. Республикын эрхэ мэдэлэ тодорхойлхо эрхэнь тэрэ зандаа үлэхэ гү гэжэ саг харуулна бэзэ.

Бүхэроссин референдумэй үедэ газарые үмсын зоёри болгохо тушаа хүн зоной асуулта Тува үнэргөө гэжэ хараада абаха хэрэгтэй. Тиигэжэ олонхи зониинь нимэ хубилалтануудые буруушааһан байна. Республикын ехэнхи хубинь үндэһэн яһатанһаа буридэнэ, мүн һая болотор, 1944 он хүрэтэр Тувагай Арадай Республика бээ даанги гүрэн байгаа гэжэ мартаха ёногүйбди. Тиимэһээ эрхэ мэдэлээ тодорхойлхо ба Россин Федерацийн бүридэлһөө гараха эрхэ тухай заһабаринууд хоёр янзын удхатай болоно: нэгэ талаһаа—ёнотой демократи тээшэ шэнэ алхам хэгдэнэ, нүгөө талаһаань — Россин байдалые тогтууригүй болгохо шэглэлтэй алхам.

ШЭНЭ ДЭЭДЭ ҺУРГУУЛИ

МАГНИТОГОРСК. Металлургнуудай хотодо шэнэ удха шанартай дээдэ һургуули—Россин-Американ гуманитарна колледжын филиал эмхидхэгдээ. Ураласоорондын экономико ба гүрэнэй муниципальна хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэлгэ гэһэн тэрэнэй хоёр факультедүүдтэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэ, «дэлхэйн ямаршье орондо» үйлэдбэрние ба гүрэнэй программануудые хүтэлбэрилгэдэ ажаллаха мэргэжэлтэд бэлдэгдэхэ юм.

ГОРИТОЙ ХОХИДОЛ ТОХЁОЛДУУЛАА

УЛААН-УДЭ. Һаяхан Буряад орондо боложо үнгэрһэн шанга шуурган ба ехээр ороһон саһан республикын хүдөө ажахыда 1 миллиард түхэригэй хохидол тохёолдуулаа. Республикын Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой министр Николай Найданов энээн тухай мэдээсэбэ.

Министерствэдэ орожол байгаа мэдээсэлнүүдэй ёноор Забайкалийн нютагуудта үйлэдбэрийн хэдэн арбаад байранууд һандараа, хэдэн мянгаад мал гарзалаа. Жэшээлбэл, Мухар-Шэбэрэй аймагта 6000 гаран хонин, 300 гаран үхэр гарзалжа, бүхыдөо 250 миллион шахуу түхэригэй хохидол тохёолдуулаа. Республикын бусадшье нютагуудта нимэрхүү байдал ажаглагдана.

Урда жэлнүүдэйхидэл адли хүдөогэйхидэй гарзануудые гүрэн хааха гэжэ найдаһанай хэрэггүй. Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой министерствын нэгэнтэ бэшэ эрилтэ табиһан байбашье, олонхи ажахынууд эд зөөриингөө страховани хэгэгүй байна.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

БАЙРЫН ТҮЛБЭРИ ДЭЭШЭЛХЭ ГҮ?

Һаяхан үнэргэгдэһэн республикын профсоюзуудай советэй президиумэй зүблөөн дээрэ гэр байрын болон зайн галай түлбэри тухай мэдээсэл гэр байрын асуудалаар профсоюзуудай Советэй консультант Н. А. Блинов хэбэ. Тиигэхэ зуураа Буряад Республикын коммунальна ажахын комитедэй «Гэр байрын түлбэрнин хубилалтануд тухай» гэһэн тогтоолой проект тухай онсолон тогтобо.

Тус проект Буряад Республикын Верховно Советтэ баталагдаха ёһотой юм. Тиимэһээ тэрэнние гүнзэгырөөр шэнжэлэн үзэхэ хэрэгтэй. Проектын гол удха юун тухайб гэхэдэ, мүнөө байһан гэр байрын түлбэри тэдэннинь баланс дээрэ барижа байха гаргашын 1,5 процентышье хаанагүй. Тиимэһээ бүхы гаргашань бюджедһээ ба предприятинуудай оруулһан олзо зөөрнин хубинуудһаа бүридэнэ. Зайн галай, материально-техническэ зүйлнүүдэй үнэ сэнгэй, салин барижа байха арга боломжо үгы.

Тиимэһээ 1992 оной апрелиин 4-дэ гараһан Россин Федерацийн бюджетнэ системэ тухай болон Россин Федерацийн «Гэр байрын федеральна политикын үндэһэнүүд тухай» гэһэн Хуулинуудтай зохилдуулан, гэр байрын жасые зайһабарилха, харуулһалха мүнгэ һомологдохо хахадыеньшье һаань, хаахын тула нигэжэ тогтоообо:

Хэды шэнээнээр хангагдаһанһаань дулдыдан, гэр байрын түлбэрнин нэгэ дүрбэлжэн метрэй талмайн дээдэ сэн нигэнэ сэгнэгдэхэ: бүхы юумээр дүүрэнээр хангагдаһан капитальна гэр байра зургаан түхэригтэ, (урдань 1 дүрбэлжэн метр туһатай талмай 13,2 мүнгэтэ байгаа) дээрэ дурсагдаһан капитальна гэр байра лифтгүй һаа, 5 түхэригтэ, тиимэл гэр байра лифт, шорой хаяха соргогүй һаа, 4 түхэригтэ, 60 процент хуушарһан түхэригтэ болохо байна.

Хэмһээ үлүү гараһан туһатай талмай гурба дахин үнэтэйгөөр түлэгдэхэ.

Гэр байрын сэн нэгэ хүнэй 18 кв. м., үшөө 9 кв. м. бүлэдэ нэмэри болгон тоолоод, тогтоохо. Коммунальна болон хамтын байрануудай түлбэри 1 кв. м туһатай талмай бүхэнөөо татадаг зандань үлөөхэ.

Тус тогтоолые 1993 оной июниин 1-нээ хүсэндэнь оруулхые дурадхагдана.

Энэ тогтоолтой зэргэ Буряад Республикын үнэ сэнгүүдэй комитет Улаан-Удэ хотодо ажаһуудаг зоной хэды шэнээн мүнгэ гэр байрын, зайн галай, коммунальна хангалгын түлөө түлэхэ ёһотойб гэһэн саапһа бэлдээд, Министрнүүдэй Советтэ баталуулаяа үгөөд байна. Тус саапһан соонь коммунальна хангалтын 13 пункт бии. Тэрэнэйнь нэгэн урдань онсо тэмдэглэгдэдэгүй байһан гэр бараанһаа шорой шохой, үлөөдэнэ, халбэн хүн 42 дүрбэлжэн метр туһатай талмайтай хоёр таһалгатай гэртэ һуубал, хэды шэнээн мүнгэ түлэхэ болоноб?

Гэр байрын түлөө — 42×4 түх.=168 түх. (урдань 13.2 мүн. байгаа). Нэгэ дүрбэлжэн метр талмай дулаасуулхын тула—28 кв. м.×1 түх. 8 мүн.=50 түх. 40 мүн. (1991 ондо — 10 мүн. 1992 ондо — 90 мүн. түлэдэг байгаа). Халуун уһанай түлөө бүлын гэшүүн бүхэнһөө 13 түхэриг 14 мүнгэн абтаха. Тиихэдээ 4 хүн×13 түх. 14 мүн=52 түх. 56 мүн. (Урдань 73 мүн). Хүйтэн уһанай түлөө 4 хүн×18 түх. 70 мүн=74 түх. 80 мүн. (Урдань 30 мүн.). Канализацийн түлөө 4 хүн×30 түх. 70 мүн=122 түх. 80 мүн. (урдань 27 мүн.). Шорой шохой гаргалга 4 хүн×22 түх.=88 түх. болохо гэжэ тоологдоно. Нимэ үндэр сэнгүүдые Министрнүүдэй ба Верховно Советүүдэй баталаа һаань, 1993 оной июниин 1-нээ дүрбэн хүнөөо бүридэнэн бүлэ хоёр таһалгатай байрын түлөө һарадаа 556 түх. 56 мүн. түлэхэ болоно. Эндэ үшөө зайн галай ба телефоной түлөө түлбэри ороногүй.

Үридшалан хараалхада, 1994 оной һүүл багаар гэр байрын түлбэри 40 дахин ургахаар хүлеэгдэнэ. Гэр байра хамгаалха, гамнаха, ариг сэбэрээр байлгаха талаар Буряад Республикын коммунальна ажахын болон үнэ сэнгүүдэй комитедүүд зүб лэ политика ябуулжа болоо.

Зүгоор юрын зон нимэ хүшэр хүндэ байдалда яажа амидарха гээшөб? Эндэл хүнэй тала барилга, социальна хамгаалалта огто мартагдаа гэжэ һанагдана. Хоёрдохёор, Россин «Федеральна гэр байра ашаглалгын талаар политика тухай» гэһэн Хуулишье мартагдаа хаш. Тэрээн соо «Гэр байрын болон коммунальна хангалтын түлөө түлбэри гэр байра заһабарилгада болоод коммунальна хангалтада гаргашалагдаһан мүнгэнһөө дээшэ байхагүй гэһэн хэлсээ баталһанай ёһоор тогтоогдохо ёһотой» гээд хэлэгдэнэ.

Тингээдшье шэнэ гуримай ёһоор түлбэри хэлгэдэ онсо гуримаар табан жэлэй турша соо шэлжэн оруулагдаха юм. Тэрээнние Россин Федерацийн правительство Буряад Республикын правительсталай зүбшэн гуримшуулха, сэнгынь тогтоохо байна. Гэхэтэй хамта, гүрэнэй дээдын зургаануд гэр байрынгаа түлөө түлбэри түлэдэг хүнүүдтэ социальна нормын зэргээр хамгаалалта үзүүлэн, түлбэрниинь зарим хубини мүнгэ бэе дээрээ даажа абаха ёһотой. Тэрэ мүнгэнэй хаанаһаа һомологдохо байһые Россин Федерацийн Хууляар тодорхойлогдохо болоно.

Эрхэтэд гэр байрынгаа түлбэри зургаан һара соо түлөөгүй һаа, байраһаа суудэй хүсөөр гаргагдаха ёһотой байха. Верховно болон Министрнүүдэй Советүүд гэр байрын түлбэрнин нимэ хүшэр байдал һайса шэнжэлжэ үзөөд, арад зонойнгоо салингай, ажаһуудалай хэмжээндэ таарама үнэ сэн тогтоохо бэзэ гэжэ профсоюзуудай совет найдана. Гэр байрын түлбэри гэнтэ сохэор ургажа, зондо үшөө нэгэ шаҗга сохилтын болохогүйнь түлөө республикын профсоюзууд бүхы хэмжээ ябуулганууд абаха.

Республикын профсоюзуудай советэй мэдээсэлэй түб.

Үндэр наһатайшуулые хамгаалхын тула

Россин Федерацийн Пенсионно жасын байгууллагаһаар хоёр жэлнээ үлүүтэйхэн саг үнгэрөө. Дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн орожо байһан үедэ наһатайшуулай социальна байдалые хамгаалха шухала эмхи тэрэ болоно. Шиираг наһандаа ябаһан хүнүүд тэдэнэрэй үндэр наһые хүндэлжэ, хамгаалжа байха ёһотой гээшэ.

Хоёр жэлэй саана гүрэнэй бюджедһээ үгтэһэн мүнгөөр пенси түлэгдэдэг бэдэй. Тиин тэрэ үедэ ажаллажа байһан пенсионернүүдтэ элдэб хизаарлалтануд хэгдэдэг һэн. Жэшээлхэдэ, 120 түхэриг пенси абадаг хүн пенситээ суг 150 түхэригһоо дээшэ бэшэ салин хүлһэ абаха аргатай байгаа. Манай жасын байгууллагаһанай һүүлээр ишмэ хизаарлалтануд хэгдэхээ болижо, тэдэнэр хэдышье салин хүлһэ абаха эрхэтэй болоо бшуу.

Гүрэнэй бюджедһээ мүнгэ абаха гуримһаа арсажа, пенсионно страховани нэбтэрүүлжэ, урданай хойшолонгууд усадхагдаа. Нимэ страховани дэлхэйн олон гүрэнүүдтэ нэбтэрүүлэгдэжэ, булюу, аша үрэтэй байһанаа харуулаа. Страховой түлбэриин ехэнхи хубине ажал үгэгшэд (ажалай түлбэрнин жасын 28 процент) оруулна. Ажаллажа байһан хүн салин хүлһэнэйнгөө 1 процент энэ жасада үгэдэг байха юм. Тиимэһээ, Пенсионно жасын мүнгэ зөөри гүрэнэй бэшэ, харин страховой түлбэри үгэгшэдэй болоно.

Манай жаса гүйсэдхэлгын засагай байгууламжада ородоггүй юм. Тэрэ Россин Федерацийн Верховно Советэй урда тоосоно. Нигэжэ жасымнай мүнгэн зөөриин бүрин бүтэн байлга хангагдана. Энэ зөөримнай ямаршье бюджедүүдэй, элдэб жасануудай бүридэлдэ ородоггүй һэн тула абтаха эрхэгүй. Страховой түлбэрнин хэмжээн ажалай түлбэрнин жасын хэмжээнһээ дулдыдадаг. Бодото салин хүлһэнэй үргахада, манай жасада ородог страховой түлбэрнин хэмжээн ехэ болоно. Нигэжэ пенсинн хэмжээе дээшэлүүлхэ арга олдоно бшуу. Ондоогоор хэлэбэл, энэ хүндэ хүшэр сагта наһанайнгаа амараалтада гаргашадай материальна байдалые доошолуулхагүйе ородонобди. Страховой тарифай 31,6-һаа 28 процент хүрэтэр доошолуулхадань, предприятинуудай мүнгэ һангай байдалай муудахадань, Пенсионно жасын байдалда ехэ муу нүлөө үзүүлээ. Нигэжэ жасада суглуулагдаһан мүнгэн зөөри гаргашалагдажа эхилхэ жэшээдэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ Россин 88 область, хизаарнуудай жасануудай 20-нинь үри шэритэйгээр хүдэлжэ гараа. Эндэ Пенсионно жаса тэдэнэртэ туһалжа, тэрэнэй нинтэ нэгэн байлгын хэрэгтэй байһые харуулаа.

Пенсионно жасын нютагуудтахи зарим отделениүүд һарын пенси, пособи түлэхэ аргагүй болоходоо, жасын гүйсэдхэхы дирекциде захил хэжэ, нэмэлтэ мүнгэ абаха аргатай. Манай Буряадай отделени нимэ байдалда ороходоо, банкһаа урьһаламжа абаа һэн. 1991 оной декабрь соо һүүлшынхеэ 125 миллион түхэриг урьһаламжа абаа һэмди. Харин үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдээр манай тоосооной счедто 800 миллион түхэриг байгаа.

Республикын Социальна хамгаалалгын министерствэтэй һайн харилсаа холбоотойбди. Тус министерствын пенси, пособи түлэдэг түбтэ мүнгэ таһалдуулангүй оруулагдана. Гэбэшье энэ мүнгэн зөөри министерство ондоо хэрэгтэ гаргашална гэжэ һэжэглэхээр. Үнгэрэгшэ жэлдэ 2,2 миллион түхэриг ондоо хэрэгтэ гаргашалһан байха юм. Тэрэ тоодо 1,8 миллион түхэриг министерствын дэргэдэ байгууллагаһан бага предприятинн материальна үндэнэ һуурн хүгжөөлгэдэ үгэһэн байгаа.

Мүнөө мүнгэн зөөри суглуулгые, пенси түлэгые нэгэ газарһаа эрхилхэ туршалга Московско областьдо хэгдэжэ байна. Россин Верховно Советэй шинджэбэреэр энэ туршалга хэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Нимэ албаниие байгуулха хэрэгтэй гэжэ тоолоноб. Энэ наһанайнгаа амараалтада гаргашадта туһатай байха. Мүнөө пенсионернүүд али нэгэ асуудал шиндэхэнь тула Улаан-Удэ ерэхэ баатай болоно. Инвалидууд, ябаха шадагүй болоһон хүнүүд республикын нислэл хото ерэжэ шадахагүй бшуу. Тэдэнэрэй олонхинь али нэгэ һарын пенси абангүй үлэхэдөө, нишэ ерэхэ болоно ха юм. Тиимэһээ пенсионно нинтэ нэгэн албаниие байгуулбал, бултанда аша туһатай байха һэн. Тиин министерство пенсионернүүдтэ, инвалидуудта социальна туһламжа үзүүлхэ гол уялгаяа бүри дүүрэнээр дүүргэхэ аргатай болохо байгаа.

Жасын саг зуура сүлөөдэ байһан мүнгые арьбадхаха эрхэ Верховно Совет манда үгэһэн гээшэ. Энэ зүб. Юуб гэхэдэ, 2-һоо 6 һара хүрэтэр пенси түлэхэ мүнгэн жасада байха ёһотой. Тиин жасада суглуулагдаһан мүнгэнэй үнэгүй болохогүйнь, буурахагүйн тула тэрэниие банкда депозидта оруулжа, хадагалжа, олзо оршо абтана. Наһатайшуулай, ажал хэхэ шадалгүй болоһон хүнүүдэй социальна байдалые хамгаалгада энэ мүнгэн шэглүүлэгдэдэг юм. Ганса үнгэрэгшэ жэлэй туршада 15 миллион 657 мянган түхэриг энэ хэрэгтэ үгтэһэн байна. Жэшээлхэдэ, үндэр наһатайшуулай үдэрые үнгэрэхын тула туһаламжа болгон 5 миллион 930 мянган түхэриг үгтоо һэн.

Мүнөө манай жасын урда республика дотор нинтэ нэгэн пенсионно албаниие байгуулха зорилго табигдана. Гадна пенсионно банкнуудые бии болгохо хэрэгтэй. Тиигэхын тула Москвада 2.5 миллиард түхэриг тэй уставной зөөритэй республиканска социально-коммерческэ банк байгуулагдаа. Россин нютагуудта 60 гаран пенсионно банкнууд бии болгогдоо юм. Энэ талаар бидэнэр гээгдэнэбди. Гэбэшье нимэ банкын байрлаха байшан үгы байһаар. Гадна манай жасын түлөөлэгшэдэй хүдэлхэ байра байдал үгэхэ асуудал хангалтагүйгөөр шиндхэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Ивалгын, Загарайн, Тарбагатайн районуудта энэ асуудал анхаралда абтанагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

П. УЛАХАНОВ,
Пенсионно жасын Буряадай отделение эрхилэгшэ.

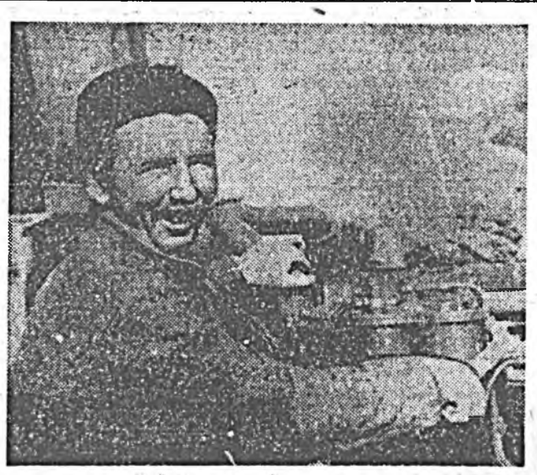

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хэжэнгын аймагай Михайловкын совхоздо арбан жэлэй туршада механизаторраар бэрхээр ажалладаг Михаил Кожемякин. Эрхим ажалайнгаа түлөө залуу хүдэлмэришэн оло дахин Хүндэлэлэй грамотаар, гарай бэлэгүүдээр шагнагданхай. Тарла хуряалгын халуун хаһада хам оролсоһон Михаил Кожемякин ехэ оролдосотойгоор хүдэлжэ байна. Һайн үрэнэ үргуулха хүсэлтэйгөөр ажаллажа байһан Михайловкын совхозойхидой механизаторнууд бэрхээр хүдэлдэг М. Кожемякинһаа ажалай жэшээ абана.

Д. САМБУЕВАП фото.

АЛМАХЫН ТҮЛӨӨ

Мүнөө хамаг түүхэй эд материалнуудай үнэ сэнгэй үдэр бүри шахуу дээшэлжэ байһан үедэ тэдэнние алмаха, гамтайгаар гаргашалха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдагдана. «Материальна нөөсөнүүдые алмаха таалаар даабари тухай» захиралта заводой директор жэл бүри гаргана. Тэрэнэй ёһоор цех бүхэндэ хэрэглэдэг түүхэй эд, материалнуудые алмаха даабари үгтэнэ. Тиин энэ талаар хэһэн ажалаараа жэлэй туршада хоёр дахин тоосодог юм.

Үнгэрэгшэ жэлэй туршада завод 622 тонно хара металл алмаха ёһотой байгаа. Харин цехүүдэй үгэһэн тоосооной ёһоор 834,5 тонно алмагдаа. Кузнечнэ, локомотив бүридхэлгын, локомотив хабсаралгын, вагоной мөөр заһабарилгын, механическа цехүүд ехээр алмажа шадаа. Гансал вагон бүридхэлгын цех нимэ түмэр үлүү гаргашалаа. Ушарынь гэхэдэ, анхан ондоо заводһоо абадаг запас хэрэгсэлнүүдые тус цехэйхид бүтээдэг боложо, түмэр ехээр хэрэглээ бшуу. 7,4 тонно үнгэтэ металл энэ хугасаа соо алмагдаха ёһотой аад, үнэн дээрээ 9,4 тоннодо хүргэгдөө. Түлишэ-тоһодолгын материалнуудые ехээр алмажа шадаагүй. Жэлэй туршада 75 тонно алмаха байһан аад, бодото дээрээ ороёдоол 1,4 тонно алмаа.

Т. СОБИНКОВА.

СНГ: ТОБШО ҺОНИНУУД

ЭРХҮҮ. Баруун Прибайкалида түрүүшын хэдэн арбаад мянган гектар газарта тарилга хэгдээ. Областиин урда бүхы районуудай механизаторнууд полидо гараһан байна.

«Энэ жэлдэ хабарай тарилгын хэмжээн үнгэрэгшэ жэлэйхинээ ехэ байха, уридшалан тоолоноой ёһоор 1 миллион 200 мянган гектарта хүрэхэ,—гэжэ хүдөө ажахын гол управленни газар таряалангай таһагай начальник Владимир Решетский хэлэнэ.—Ороохо таряа, хартаабха, овощ тариха талмай үргэдхэгдэхэ юм. Ажахынууд тарималнуудаа ооһэдөө тодорхойлхо эрхэтэй болоходоо, олзо ехээр оруулдаг ургамалнуудые ехээр тарихые ороодоно бшуу».

Прибайкалийн тарялашадай түсэбтэ полиин хүдэлмэринүүд һайн эхи табинхай. Үнгэрэгшэ хабарайхида орходоо 370 мянган гектараар ехэ газарта шиир нойтон тогтоогдонхой. Түлишэшье дуталдахагүй: «Ангарскнефтеоргсинтез» нэгэдэл хажуудань ха юм. Азотно ба калийна үтэгжүүлгэшье элбэг, харин фосфорно үтэгжүүлгэ багашаг байна.

НОВГОРОД. Энэ нютагта түрэһэн суута композитор Сергей Рахманиновай түрэһөөр 120 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяр ёһололой тоодо урданай ород хотонуудай хүгжэмэй училищинуудай һурагшадай конкурс-фестиваль Волхов хотодо майн 11-дэ нээгдээ. Тэрэнэй урда тээ Новгородто түрүүшынхеэ залуу хүгжэмшэдэй уласхооронды конкурс үнгэргэгдөө һэн.

Тэрэ конкурс-фестивальда Смоленск, Владимир, Ярославль, Белгород, Самара, Калуга, Тула, Тамбов, Томск, Псков ба Новгород хотонуудай залуу хүгжэмшэд суута композиторай зохёолнуудые гүйсэдхэхэ юм.

УССУРИЙСК. Суута хүн үбһэнние һэлгэдэг элсутерококой үндэһые суглуулагшад Уссурийн ой тайга руу гарадаг болзортоо гарабагүй. Тайгын ажахынууд эм домдо ородог энэ сэнтэй түүхэй эд хэхэ газараа олоно ядана. Үшөө намар байхада тайгаһаа асарагдаһан хэдэн зуун тонно нимэ ургамалай үндэһэнэй складуудта хэбтэһэн зандаа. Шалтагынь гэхэдэ, СНГ-гэй гүрэнүүдтэй урданай холбоон таһалдаа.

Урдань тайга соо суглуулагдаһан энэ ургамалай үндэһэнэй ехэнхи хубинь Грузи, Казахстан, Прибалтика, Украина эльгээгдэдэг байгаа. Харин мүнөө тамуужанай татабариин ехэ болоһон, ой тайгын түүхэй эдэй сэнгэй тодорхойлогдоогүй, түмэр замай үнэтэй болоһон дээрэһээ худалдаа наймаанай харилсаанууд таһалдашанхай.

Россин баруунай нютагуудай ба СНГ-гэй бусад гүрэнүүдэй фармацевтическа промышленностийн түүхэй эдээр дуталдажа байһан үедэ энэ сэнтэй ургамалай үндэһэн складуудта хэндэшье хэрэггүй хэбтэнэ.

Тайгын ажахынууд тэрэниие хилын саагуурхи холын гүрэнүүдтэ худалдаха аргаяа олоо. Сэнтэй ургамалай ехэхэн хэмжээнэй үндэһэн Германийн «Раббат» фирмэдэ, Америкын «Омега» фирмэдэ эльгээгдэбэ.

Залуушуулай булан

ЭРДЭМ ДАХАҺАН ЭТИГЭЛ ЗОРИГ

Хоёр үдэрэй туршада Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулида эрдэм дахаһан этигэл зориг ехэтэй хүбүүд, басагад эрдэм мэдэсээрээ туршалсаба. Математика, физикэ, химии, информатика, англи, немец, француз хэлэнүүдээр дээдэ һургуулинуудай хоорондохи олимпиада үнгэрөө. Олимпиадын гол зорилгонь хадаа залуу үстэнэй эрдэм мэдэсын эршэ хүсэтэй урасхал сооһоо эрхимүүдэй эрхимүүдыень тодоруулаа. Нигэжэ манай ерэедүйн эрдэмэй найдал элирхэ ха юм даа.

Нимэ эрдэм һуралсалай шалгалта дээдэ һургуулинуудта түрүүшынхнеэ үнгэргэгдэбэ. Энэ шалгалта оюутадай, багшанарай эрдэм мэдэсын шанар шэнжые, хандасые элирүүлнэ гэгшэ ааб даа. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, һуралсалай жэлэй дүн гаргадана.

Улаан-Удын дээдэ һургуулинууд факультедүүдэй хоорондо, һурагшадай дунда дээрэ нэрлэгдэнэн табан предмедүүдээр бага олимпиада үнгэрөөд, тэндэ шалгараһан эгээл эрхим хүбүүд, басагадаа институтайнгаа нэрэ зэргые хамгаалхаяа дээдэ һургуулинуудай хоорондохи мүрысөөндэ эльгээгээ.

Тэдэ хэд бэ гэхэдэ, математикаар: Н. Абашеева (II курс, БГПИ), С. Урбаханов (II курс, БГПИ), Ю. Барданова (I курс, НГУ-гай Буряадай филиал); физикээр: А. Кривогорницев (II курс, ВСТИ), Б. Ендонов (НГУ-гай Буряадай филиал), С. Братчиков (ВСТИ-гэй II курс); химеэр: Л. Балданова, Ф. Табинаева, Б. Дамдинов (НГУ-гай Буряадай филиалһаа бултадаа); информатикаар: Д. Фомин (II курс, БГПИ), А. Пластинин (IV курс, ВСТИ). Д. Бутко (IV курс, ВСТИ); эстетикээр: Н. Сахинова (IV курс, ВСГНК), К. Куц (III курс, БГПИ), О. Матхеева (I курс, БГПИ); англи хэлээр: Р. Дугарова (I курс, НГУ-гай Буряадай филиал), Б. Гармаев (III курс, ВСТИ), Н. Мисникова (I курс, ВСГИК); немец хэлээр: В. Корнаков (II курс, ВСТИ), Е. Лангинская (III курс, БГПИ). Л. Батюкова (II курс, БГПИ); француз хэлээр: В. Надеждина (II курс, ВСТИ), Н. Киберева (III курс, ВСТИ), С. Лакович (II курс, БГПИ).

Манай дээдэ жюридэ республикымнай профессорнүүд Дандар Сангадиевич Сандитов, Цырен Базарович Шойнжуров, Мунко Митуович Балданов, Даши Жимбиевич Батуев гэгшэд ороо юм. Үшөө тинхэдэ доцентнүүд А. И. Суворов хари хэлэнүүдээр, Л. В. Найханова информатикаар шалгажа, ехэ туһа хүргэлөө.

Олимпиадын эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, республикын эрдэм һуралсалай министр С. Д. Намсараев байгаа юм.

Эрдэм мэдэсын оньһо таһан бэрхэ һүбэлгэн оюутад, тэдэнэрэй эрдэмэй хүтэлбэрилэгшэд олимпиадын дүнгөөр Хүндэлэлэй грамотануудаар, мүнгэн шангуудаар, гарай бэлэгүүдээр урмашуулагдаа. Үшөө тинхэдэ амаралтын байрануудта түлбэригүй путевкануд барюулагдаа, оюутад һарын стипендэгэ урмашуулагдана. Этигэл, зориг ехэтэй, эрдэм мэдэсэтэй хүбүүд, басагадһаа бүридэһэн суглуулагдамал команда бүхэроссин дээдэ һургуулинуудай олимпиадада хабаадалсахаяа ошохо юм.

Олимпиада үнгэргэлгэдэ Буряад Республикын Эрдэм һуралсалай министерство, Буряад Республикын залуушуулай хэрэгүүдэй таалаар Гүрэнэй комитет (Жигмитцыренов В. Ж.) гэгшэд эдэбхи гарган, мүнгэ зөөри гаргашалан хүдэлөө. Мүн мүнгэ зөөреэр туһалһан эмхинүүдые дурдаха дуран хүрэнэ.

Эдэ хадаа «Внедрение» гэжэ үмсын олон шэглэлтэй предприяти ба республикын худалдаа наймаанай-промышленна палата (президентнь Г. М. Вербидаев, генеральна директор Ю. М. Доржиев), «Забайкалинвест» промышленно-финансова компаниин акционернэ бүлгэм (правлениин түрүүлэгшэ А. Н. Макаров), «Диалог-Сибирь» акционернэ бүлгэм» гэһэн россин-американ хамтын предприяти (правлениин түрүүлэгшэ Э. Морохоев), ТОО «Гамбит» (генеральна директор А. Б. Разуваев), «БАТНЭ» бага предприяти гэгшэд болоно. Эдээндэ республикын Эрдэм һуралсалай министерство, НИРС-ын республиканска совет баяр баясхалан хүргэнэ.

Л. БУДАЖАБАП.

ВАУЧЕР ХЭДЫТЭБ?

Ваучернуудай сэн ходо хубилжа, унажа үгы, али ургажа байна, Тиимэһээ Россин элдэб хотонуудта тэдэ хэдытэ хаб? Хараад үзэе.

Хотын нэрэ	Биржын сэн	«Хара дэлгүүрэй» сэн
Владимир	4500	4200—4300
Воронеж	3840	3600
Калуга	3700	3250
Кемерово	4050—4100	3900
Киров	үгы	3500—4000
Кострома	4000	3700—3800
Курск	4150—4200	3800—4000
Липецк	4200	3500
Н. Новгород	4190	4000
Омск	4000	3400
Орёл	4000	3500—3800
Ростов-на-Дону	3900	3600—3700
Рязань	4700	4600—4800
Санкт-Петербург	4130—4865	3800—4300
Смоленск	4000	3500—3700
Тула	4200	3500—5000
Тюмень	5000	3500—4000
Ульяновск	5000	3800—4000
Уфа	4200—4300	3500—4000
Хабаровск	3950—4700	3000—3500
Чебоксары	5100	3500—3800
Ярославль	4000	3800—4000

(«Известия» һонинһоо абтаба).

Алдартс Байгалаа аршалан хамгаалая!

ШУХАЛА ХЭРЭ

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй, Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай түлөөлэгшэд газарые ашаг-тай зүбөөр хэрэглэхэ политикын программые Россин Федерацийн Байгалай комиссида байгша оной мартын 26-да дамжуулжа үгөө. Тус программа соо Байгал шадархи нютагуудые саашань хүгжөөхэ, далайн уһа тунгалаг сэбэр байлгаха тодорхой хэмжээнүүд хараалагданхай. Байгалай комиссида программа дамжуулгын баяр ёһолодо Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай захиргаануудай гулваанар, Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов байлсаа һэн. Байгал далайе хамгаалха, эндэхи байгаалийн ноосэнүүдые гамтайгаар хэрэглэхэ зорилготойгоор Россин Федерацийн Министрнүүдэй Совет Байгалай комиссине байгуулһан юм.

Америкын Холбоото Штадуудай гүрэнэй департамент түрүүшын хоёр жэлэй туршада мүнгэн һангай талаар энэ комиссида туһалжа байха тухайгаа мэдүүлээ. Россин, США-гай Президентнүүдэй 1992 оной июниин 17-до хэһэн хамтын мэдүүлгэдэ үндэһэлжэ, нимэ туһаламжа үзүүлхэ арга олдоо гээшэ. Россин, Америкын эрдэмтэдэй бэлдэһэн энэ программа Байгал шадархи 32 миллион гектар газарые 25 элдэб зоно болгонхой.

Байгал далайда дэлхэйн удха шанартай участок гэһэн статус үгэхэ дурадхал ЮНЕСКО-гэй бүлэг 1990 ондо дурадхаа һэн. Энэ программа нэбтэрүүлжэ, Байгал далайда нимэ статус үгэхэ арга олдохо байна. Энэн тухай ЮНЕСКО-гэй экологическа таһагай директор Бернд фон Дросте юм. Америкын мэдэ дэмтэн Д. Девис, Э бирнин технологическ титудай доцент С. П гэгшэдэй хүтэлбэри эрдэмтэд энэ програм хёохон хэрэгтэ болоһон социально-эк ческа программануу Россин Эрдэмэй а Америкын граждан нүүдэй түб ехэзр ю. США-гай бу шүүд 1990—1992 о туршада эндэ ерэжэ бухы худэлмэри газар хэрэглэлгын кын карта зохёогоо. мическа хүгжэлтын ли хамгаалгын а дые нэгэдүүлхэ.

Байгалай комисси хэрэглэлгын политик лүүлгые хүтэлбэрилэ нан шалгаха ёһотой, нэй түлөөлэгшэд Улаан-Удэ, Шэтэ хо хүдэлхэ юм. Газар, рэглэхэ асуудл шидхэлгэдэ нинтэ нэй эмхи зургааануд дуулагдаха байна. Т тагуудай экологическ миссинуудай үүрэ үүргэдэхэ эрэгтэй. П дэ амиталай дурм соо эрдэмэй 4 а буряад дэгэлнүүн аатай малгайнуу ник, национальна з эрлиг байгаалийн 26 ток, антропологическ поведениг, хамгаал хараһан байна. байгаалийн 3 участ гүүлха гээд хараал

«Энэ программа раалагдаһан хэмжэ бэелүүлэбэл, ерэдүйн дэ байгаалияа бүрнэ үлөөхэбди, гэжэ хүтэлбэрилэгшэд Дэвис хаев хоёр хэлэһэн б

К. ХАНТАЕВ,
республикын Экономик талаар гүрэнэй комит подогделэй начальн

«АРЮУХАН ДАЛАЙ МИНИЙ ДУРАН»

Байгал далай шадархи социально-экономическа шухала асуудалнуудые шэнжэлхэ улаасхооронды вице президент, физико-математическа эрдэмэй к Сергей Герасимович Шапхаев Россин харьяа дээрэхи Байгал далай шадарай газар хэрэглэхэ Р Америкын комплексно программынь проектын гол нуудай нэгэн болоно.

Мүнөө Сергей Герасимович «Буряад үнэн» г олон тоото уншагшадта тус программынгаа шухал ла хубинуудые тайлбарилжа үгэхэ хүсэлтэйгөөр най корреспондентдэ нигэжэ хөөрэбэ:

— Энэ программын проект дээрэ Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай, манай республикын түрүү эрдэмтэд, гүрэнэй эмхи зургааануудай, комитедүүдэй хүтэлбэрилэгшэд хоёр жэлнээ үлүү худэлжэ гараа. Москвагайшье хоёр эрдэмтэд хабаадалсаа. Проектымнай директор Америкын түлөөлэгшэ Джордж Девис юм.

Программын гол зорилго юун болоноб гэхэдэ, хари гүрэнүүдтэ ямар хуулин ёһоор газар үмсэдөө эдлэдэг тухайнь улаасхооронды дүй дүршэл үргэноор хэрэглэхэ гэһэн байгаа. Энээнһээ үндэнэлэн, бидэ нютагайнгаа эрхэ байдалда таарама Байгал далай шадархи газар эдлэхэ тушаа өөрын хараа бодол байгуулха уялгатай байгаабди.

Нимэшүү орёо хүшэр худэлмэри бэлэхэнээр, түргэн саг соо бүтэдэггүй юм. Гэбэшье бидэ яараха ушартай байгаабди. Юуб гэхэдэ, Байгал далай шадархи зарим тэды газар һаяын сагта үмсэлэгдэжэ эхилхэ байна ха юм.

Харин газар үмсэлжэ абаһан хүн тэрэнээ дуран соогоо хайша хэрэгээр эдлээд, һүүлэй һүүлдэ хэрэггүй болоходонь, хаяха гү, али худалдажархиха жэшээтэй болохо. Газар үмсэлэгшэдэй газартаа нимэ муухай һаланаар хандаха ябадалнуудые уридшалан, «Байгал» тухай Россин Федерацийн Хуулиин» проект Буряад Республикын Верховно Советэй арбан хоёрдохи сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, дэмжэгдэбэ гээшэ.

Харин манай программа энэ Хуулитай зохилдожо, хэрэг дээрэнь бэелүүлэгдэжэ эхилхэдэнь туһалха үүргэтэй юм. Мүнөө үедэ комплексно программа бэлэн болоод. Буряад Республикын Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй болон комитедүүдэй хамтын зүблөөн дээрэ һайшаан дэмжэгдээд, Буряадай харьяата газар дээрэ үндэһэн документ болобо гэжэ тоологдохо, хэрэгэлгэдэхэ эрхэтэй гэгдэбэ.

Нигэжэ Буряад Республикын түүхэдэ экологическа аюулгүй ажахы хүгжөөхэ арга олгохо, хари гүрэнүүдэй баян дүй дүршэл согсолһон, түрүүшын комплексно программа мүндэлбэ гэжэ тоолонобди.

Манай программын үндэһөөр, Россин Федерацийн Министрнүүдэй Совет правительственна комисси гуулаа. Манайшье ре када Байгалай асуу Правительственна сиин гүйсэдхэхы таһа рекци бии болгогдоно рэ таһагыень даагш һунгагдаһан байнаб.

Комплексно прог хэрэг дээрэнь амжа бэелүүлжэ эхилхын тул хиндхэлэй болон хэхэ худэлмэриие арб гэн проект бэлдэгдэнэ дээндэ США-гай Уле рондын хүгжэлтын аге во 2 миллион доллар молхоор хараална. Эн мүнгэн хайшаа гээд лэгдэхэб гэбэл, хүдө хые экологическа сэбэ хүгжөөлгэдэ, ой модо лэдбэрилгын компле экологическа аюулгүй ризмын һалбаралгада мэтээр хубаарилдана

Зүгоор энэмнай гаяса най хэһэн ажалһа дуу даха. Юушье хэжэ шэ гүй һаамнай, эн мүн хин хооһоор налгуулна ду тай байхаб? Манай вое сиин программаяа ажа байнаа тушаа х бөелүүлжэ байһые шалгахаяа хари гүрэнэ фирмэнүүд, эблэд, ан ствэнүүд саг үргэлжэ жэ байха юм. Арад т туһатай, Байгал далай үнэхөөр хамгаалха пла тэй худэлмэри байн ябуулжа байгаа һаана энэ буянта хэрэгтэмнай мүнгэ оруулха эдбилгэ ри гүрэнүүдтэ олдохо б на. Юуб гэхэдэ, Байгал лай гээшэмнай гансаашь най бэшэ, харин бүхы д хэйдэ хайра гамтай д гэжэ тоологдоно. Тиим Байгал далайн арюун сэ рэй түлөө тэмсэл улас рын удха шанартай бо ха юм. Инмэл худэлм Монгол гүрэншье ябуу Хубсэгэл нуура

БАДА, ХЁЛГО НЮТАГУУДААР...

гэлэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй президент, Россин арадай уран зураача Д-Н. Д. Дугаров хүршэ нютагуудайнгаа буряад зоной үрда хөөрэжэ үгэһэн байна.

Мүн буряад дэгэл, хубсаһан тухай, планганаа дэгэлые гоёон шэмэглэдэг энгэрэй удха тухай һонирхолтойгоор хөөрэбэ.

— Энгэр гүрбан зуруудһаа бүридэдэг. Дээрэхи зуруудынь хүхэ үнгэтэй. Тэрэ хадаа хүхэ тэнгэри харуулдаг. Энэ жэлэйн-саа энэ жэлэйн-саа һаяхан Хёлгын Забайкальскын нутаг дахь уулзалтаяа байна. Энэ дэ буряадуудаа соёлой эблэлэй президент Д-Н. Даши-Нима Дугаров толгойлоо. Соёлой эблэлэй-дэ зоной зүйлэ-дэ эмхидхэжэ, ямар-ямар-ямар-

Шэнэхээнэй буряадуудай ойрын тобио түүхэ

Х. ЭБ ХАМТА НАМЫН УДАРИДАЛГА ДОРО СЭСЭГЛЭЖЭ БАЙГАА ШЭНЭХЭЭН

1948 оной нэгэдүгээр һарада Хүлэн-Буйр аймаг байгуулагдажа, тэрэл оной 9-дүгээр һарада Ганжуур һүмын оршондо аймагай наадан (урданай август һарада болодог байһан Ганжуур суглаанай нэрые өөршэлһэн) боложо, нааданай хүралай эхилһэн ёһолол дээрэ эб хамта намын (Коммунис партиин) Хүлэн-Буйр аймагай тусхай комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Заяатай малшадай орон нютагта бэелүүлэгдэхэ партиин гүрэнэй политикые нинтэлһэн байна.

Тусхайлбал, малшадай орондо юумэеэ буляалдан тэмсэхэгүй, ядуу ба баян малшадта хоёр таладань ашагтай үнэ хүлһэнэй дүрим сахиха, малшадай орондо хүн болон малые нэгэн зэргэ хүгжөөхэ гэһэн онобшотой зуб политика байжа, энэнь үргэн олон малшадаар түмэндэ халуунаар дэмжэгдэһэн юм.

Гүрэнэй нимэ политикын ашаар Хүлэн-Буйрай үндэһэтэн арад түмэнэй ажалай эдэбхи сохоор хүгжэжэ, богонихон саг соо малшадай ажахынь түргэн һэргэжэ, амидаралынь һайжараад, малай тоо толгой үүхэдэ үзэгдөөгүй түргэнөөр нэмэжэ эхилһэн байна. Жэшээнь, 1947 ондо Шэнэхээн һомоной малай тоонь 17.845 толгой байһан һаа, 1949 ондо 36.446 толгой боложо, тэрэ жэлэй юрэнхы үдэлгэнь 39 процентдэ, сэбэр үдэлгэнь 26,5 процентдэ хүрэһэн байна.

Мал ажахын хүгжэхэтэй хамта Шэнэхээнэй малшад малай үүлтэр һайжаруулха ажал хүсэтэйгөөр ябуулжа, гол түлэб адуу болон үхэрэй үүлтэр һайжаруулха ажал эрхилһэн дээрэһээнь 1953 ондо һайн үүлтэрэй (гурбан гол үүлтэр) адуун болон үхэрынь бүхы адуу, үхэрэй 30 процентһээ дээшэ болоһон юм.

Малай үүлтэр һайжаруулхатаяа хамта үбһэ саблажа хашаа һарабша бариха, малай үбшэнүүдые һэргылхэ, тэдэнние эмшэлхэ ажал ябуулагдадаг боложо, үбһэ саблаха машина олошорон, үбһэн улам ехэ хэмжээгээр абтадаг боложо, зуд шуургынай аюулһаа малай гарзалхань багадаһан, тингээд һайн үүлтэрэй хээлитэһэн ба хээлитүүлэгдэнэн малые, мүн үүлтэртэ түлые бүгэдыень үбэлэй уларилда байрадань байлгажа, үбһөөр тэжээдэг болоо һэн. Энээнэй ашаар малай үүлтэр һайжаруулха ажалда, тоо толгойень олошоруулха хэрэгтэ ехэхэн туһа нэмэри болоһон байна.

Үнгэрһэн харанхы нинигэмын (обществын) үедэ малшадай орондо элдэб эсын үбшэн, илангаяа үнгэн (венерическэ) үбшэнүүд дэлгэрэн, ажа амидаралай хүшэрһөө боложо, зоной тоо хорожо байһан юм. Жэшээнь, бурядууд Шэнэхээн нютагта ерэхэ үедөө 3000 гаран хүн байһан аад, сүлөөлэгдэхэ үедэ эвенкнүүдтэй хамта үнөөхил гурба мянга гаран зон байба.

Энэ гунигта байдалда эсэс табиха зорилгоор намын хүтэлбэрнин зүгһөө ехэ хүсэ гаргажа, үнгэн үбшэнүүдые усадхаха эмнэлгын эмхи зургаануудые байгуулжа, 1950 онһоо эхилэн, Шэнэхээн нютагта үнгэн үбшэнүүдые эмшэлэн усадхаха ажалые хүсэтэйгөөр ябуулһанайнь ашаар богонихон хугасаа соо үнгэн үбшэнүүд, сэсэгэй үбшэн (оспо) болон бусад үбшэнүүд үндэһөөрөө усадхагдаа.

Илангаяа үнгэн үбшэнүүдые бүримүһэн усадхаһанай ашаар Хүлэн-Буйрай бүхы орон нютагта адли Шэнэхээн нютагташье хүнэй тоо маша түргэнөөр нэмэжэ, малшадай ороной хүн, малые зэргэ хүгжөөхэ гэжэ түрүүлэгшэ Улаан-хүүгэй табиһан түрын зорилго бодото хэрэг болон бэелжэ, Шэнэхээнэй тала нютагта баяр жаргалай дуун ханхинан суурьятажа байба.

1949 оной намар Шэнэхээнэй малшад олоншитын хүралай шийдхэбэрсэр хубиин зөөри хүрэнгэһөө хуби оруулжа нилүүлэн, Шэнэхээндэ анха түрүүшынхиеэ хахад нинигэм журамай (социалис) шанартай, ханган борлуулгын хоршоо (кооператив) байгуулагдаад, энэнь малшадай эд бодосой (материальна) ажаһуудалда ехэ һайн үйлэ хэрэг боложо, арад түмэнэй халуун дэмжэлтэ олоо бэлэй.

Энэнь тэрэ үеын эвенк хушуунда анха түрүүн байгуулагдаһан ханган борлуулгын хоршоо байжа, тус хушуунай хоршоогой ажахые хүгжөөхэдэ һайн эхин, түлхисэ үгэхэ хүсэн болоһон юм.

Энэ хоршоое байгуулхаһаа эхилээд, тэрээндэ элсэн хамжаха ажалда Шэнэхээнэй ахамад сэхээтэн Сэсэрэн-Доржо үбгэнэй бага бэшэ ороддолго гарганьень онсо тэмдэглэмээр байна. Хоршоо анхан байгуулха үедэ малшадаа хуби ороһон мүнгэниинь 2000 гаран түхэриг байһан һаа, саашадаа нэмэгдэнээр 1953 ондо хоршоогой гэшүүн бүриһөө 4756 нэрэ хуби ороһон мүнгэниинь 52.260 түхэриг боложо, 1964 ондо 5370 гэшүүнтэй болоод, хуби ороһон мүнгэниинь 61.344 түхэриг болон нэмээгдэбэ.

Сүлөөлэгдэнэй һүүлээр Шэнэхээнэй малшадай дунда хуушан нинигэмһээ ерэһэн элдэб үлэгдэлнүүд обществын шэнэ заншал ба ажахын хүгжэлтэдэ һаад тойбо боложо, энэнь хубисхалта шэнэ ёһондо таарахагүй болоһон үшарһаань арад түмэнэй һанал шаардалгада (эрилтэдэ) үндэһэлжэ, бэе бэеэ шүүмжэлэн шоглолсон, худэлмэри хэхэгүй, айл хэсэн зайгуултаха, забхай һамуу ябадал гаргаха мэтын муу зан дадхалые зайсуулха ажал ябуулагдаба.

Гол шухалань хадаа һурган хүмүүжүүлгын ашаар шэнэ ёһо заншал бии болгохо хэрэг олон түмэнэй дэмжэлгээр эршэтэйгээр ябуулагдаба, богонихон хугасаада тинмэрхүү ябадалтай хүнүүдэй үшар ёһо мэдэлгын хэмжээн дээшэлжэ, буруугаа мэдэрэн, һайн хүнүүд болобо.

Тэрэ үедэ нэрэ тэмдэглэгдэһэн хүнүүд бүгэдөөрөө зуб замда орожо, зариманиинь ехэ үйлэ хэрэг бүтээн, хожомынь уласай кадр, намын гэшүүд болон дэбжэнэн хүнүүдшье байһан юм.

1945 онһоо 1950 он болотор Шэнэхээн нютагта амидаржа байһан бүлэг эвенк үндэһэтэнэй һомонине байгуулһан байна.

1956 ондо Хүлэн-Буйрай малшадай орондо түрүүшын хоршоо хамжаа эмхидхэхэ худэлөөнэй боложо байһан үедэ Шэнэхээн нютагта баһа хэдэн малшадай хамжаха хоршоо байгуулагдаа һэн.

Энэнь эд зөөриеэ түргэн хамтадхаха гэһэн хэтэрхэй зүүнэй хэлбэрэлэй шанга эрилтээр болоһон хэрэг юм.

Тиин 1958 ондо арадай нэгэдэлнүүдые нэгэн зэргэ байгуулха худэлөөн үүсхэгдэжэ, Шэнэхээнэй буряадай дунда Шэнэхээн зүүн, Шэнэхээн баруун, Мүнгэн шулуун —иимэ арадай гурба нэгэдэл, уласай нэгэ хубине хоршооһон үргэлжэ талмай байгуулагдаба. Ондоогоор хэлэбэл, угай Шэнэхээн һомоной дүрбэн нэгэ (единицэ) болоһон ябадал болоно.

Энэнь арад түмэнэй ушар ёһо мэдэлгын, ажахын хүргэлтын хэмжээндэ таараагүй, мал ажахын хүргэхэ жама ёһые хайхараагүй ажал ябуулга байһан болобошье, ажалша шударгы, сэбэр сэхэ малшадай шууд шанга шармайлалтаар малай тоо толгой жэлһээ жэлдэ саг үргэлжэ олошоржо, 1966 ондо дээрэ дурдагдаһан дүрбэн нэгжын малай тоо хори гаран түмэн толгойдо хүрэжэ, бодо малайнь олонхинь һайн үүлтэрэй мал болоһон, тиин 1958 онһоо хониной үүлтэрые һайжаруулха ажал ябуулагдан, эды, тэды туршалга хэжэ, амжалта олдон, һайн үүлтэрэй хонин бии боложо эхилһэн байна. Энэнь хойшодоо тусхай шэнжэлэлгэ хэжэ, шэнэхээн үүлтэрэй адуу, үхэр «шэнэхээн адуун», «шэнэхээн үхэр» гэһэн тогтомол шэнэ үүлтэрэй малые бии болгохо һуури табижа, малай мэргэжэлтэд шэнжэлэлгэ ба хиналта үнгэргэжэ, өөһэдөө засаглаха (автономито) ороной зохихо зургаанай зүбшөөрэлөөр һаяхан «шэнэхээн адуун» гэһэн шэнэ һайн үүлтэр бии болоо һэн.

Малай тоо толгойн олошоролго, малай үүлтэрэй һайжаралга малшадай амидаралда асари ехэ ашагтай байжа, арад түмэнэй ажаһуудалыень хараа байса һайжаржа, үйлэдбэрнин бригадынхидал адли бэшэ тоотой ехэ, бага трактор, машинаар шэрүүлхэ томо хэлбэрнин сабшаха машинануудые бии боложо, үбһэ хадаха, хуряаха, мүн тээхэ ажалынь удаа дараагаар оньһожоруулагдажа, энэнь хойшодын һаруул һайхан хүргэлтые тодоор харуулжа байба.

Амидаралай һайжаржа эхилхэдэнь, Шэнэхээнэй буряадуудай олонхинь (70—80 процентнь) оёдолой машина, һүнэй машина, радио хүлээн абагшатай болоһон ба ойрын сагта зурагта радио (телевизор), дуу шэнгээхэ машина (магнитофон), хубиин гар трактор, ашаанай машина, мотоор гэхэ зэргын мүнөөнэй оньһон зэбсэгүүд болон амидаралай хэрэгсэлнүүд бии боложо, мүнөө малшадай дундаһаа байшан гэр бариха дуратайшуул олошороо.

Баһа малай дулаан хирпнисэ (тоосго) байра бариха айлнууд улам олон боложо, нүүдэл мал ажал эрхилхэ бүдүүлиг амидаралһаа һуурижаһан болбосон шэнэ байдалтай болон, мал ажахыгаа эрхилхэ аргатай боложо байнхай.

Шэнэхээнэй малшад намын ударидалгые суурьятуулан, үйлэдбэриеэ урагшатайгаар нэмэгдүүлэн, мүнөө сагай улам болбосон байдал тээшэ хүтэлжэ ябаа түбэй болон тус орон нютагай нам, засагай ударидалгые дэмжэн һайшаана. 1950-яад онһоо хойшо түбэй ударидахы нүхэд удаа дараагаар Шэнэхээн нютаг ерэжэ, эндэхи байдалтай танилсана. Жэшээнь, түрүүлэгшэ Лю-Шао ци, Дун-бе, Чжу-дэ гэхэ зэргын түбэй ударидагшад ерэжэ, манай һуудал байдалые нюдөөрөө үзэһэниинь малшан түмэндэ тон ехэ зоригжуулал болоһон ба болоһоор байна.

Л. ШАГДАРОВ
хуушан монголһоо оршуулба.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

XVII жаранай үнан харагшан тахяа жэл (1993 - 1994 он)

ХАБАРАЙ ҺҮҮЛ УЛААН ЛУУ, ЗУНАЙ ЭХИН УЛААГШАН МОГОЙ ҺАРА (МАЙН 17-һоо 23 БОЛОТОР)

Монгол литэ	26	27	28	29	30	1	2
Европын литэ	17	18	19	20	21	22	23
Гараг	Даба	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням
Нэрэ	Нара	Мара	Меркурий	Юпитер	Сатурн	Сатурн	Наран
Үдэр	Понедельник	Вторник	Среда	Четверг	Пятница	Суббота	Воскрес
Үнгэ	Шара	Шарагшан	Сагаан	Сагаагш.	Хара	Харагшан	Хүрэн
Үдэр	Нохой	Гахай	Хулгана	Үхэр	Бара	Туулай	Луу
Мэнгэ	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүрэн
Хүүдэл	Мадон	Хич	Гал	Шарай	Түмэр	Огторгой	Үнан

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

ШЭНХИНЭЭТЭ ГОДЛИНУУД

ЗАЛУУШУУЛАН ДУНДА һур харбалгаар Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн һаяшаг Шэтэ хотодо дүүрэбэ.

Туяана Гончикова, Юлия Монастырщина, Ирина Шулунова гэгшэдһээ бүридэһэн манай республикын басагадай команда плалта туйлаба. Буряад ороной хүүгэдэй спортын 9-дэхи һуургуулиин һурагша басагад хоёрдохи шанда хүртөө. Шэтын областиин түлөөлэгшэд гурбадахи һуурида гараба. М-5 упражненеэр харбахадаа, Т. Гончикова 560 очко тудажа, эрхимлэһэн байха юм.

Түгэсхэлэй мүрысөөндэ манай Буряад ороной харбагша Лена Яковлева 137 очко тудажа, зонын чемпион болоо. Шэтэнһээ В. Гмбикин хоёр очкоогоор гартажа, хоёрдохи һуури эзэлээ. Саха (Якут) Республикаһаа ерэһэн Е. Стасова гурбадахи шатын дипломоор шагнагдаба. Спортын мастерта кандидат Надя Пономарева (Улаан-Удэ) дүрбэдэхи һуурида гараба.

Эрхүүгэй областиин мэргэшүүл хүбүүдэй дундаһаа онсо шалгарба. Спортын мастернууд Владимир Степанов, Бальжи-Нима Цыремпилов, Зориг Манханов гэгшэдһээ бүридэһэн Буряад Республикын команда хоёрдохи һуури эзэлээ. Басагадтаал адли, Шэтын областиин харбагшад гурбадахи һуурида гараба, бронзо медальнуудаар шагнагдаа.

Хубиин тоосоогоор түгэсхэлэй мүрысөөндэ Шэтын мэргэшүүл Александр Бабин, Баяр Баденов гэгшэд тус тустаа 141 болон 138 очко абажа, түрүүшын хоёр һуури эзэлбэ. Эрхүүһээ В. Чеканин 134 очкотойгоор бронзо медальда хүртөө. Түгэсхэлэй нэгэ очкоогоор гартажа, Зориг Манханов дүрбэдэхи һуурида гараба. 18 болон 25 метрэй зайнуудаа харбахадаа, В. Чеканин ялаба.

Манай республикын хүбүүд, басагадай туйлаһан амжалтада Валентина Базаровна Базарова, Бата Юндунович Шойжилцыренов гэгшэдһээ бүридэһэн тренернүүдэй бригада ехэ габьяатай гээд тэмдэглэлтэй.

ҺУР ХАРБАЛГААР Россин Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Москвада үнгэрэгдэбэ.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр спортын габьяата мастер Мунхэ-Бадраа Дашицыренов, уласхоорондын классай спортын мастернууд Наталья Болотова, Светлана Жигжитова, Валерий Лысенко, спортын мастер Жанна Тухалова гэгшэдһээ бүридэһэн Забайкалиин сэрэгэй округой суглуулагдамал команда илажа, Россин Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй чемпионууд болоо. Хубиин тоосоогоор манай харбагша В. Лысенко эрэшүүлэй дундаһаа хоёрдохи һуурида гараба.

ҺУР ХАРБАЛГААР республикын кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн Зүүн Сибириин технологическа институтай хүнгэн атлетикын манеж соо болобо. 34 эрэшүүл, 32 эхэнэрнүүд хабааданаа байгаа.

Мүрысоонэй дүнгүүдээр «Динамо» бүлгэмэй республиканска советэй команда илажа, Буряад ороной кубогта хүртөө. Профсоюзуудай спортын бүлгэмэй түлөөлэгшэд—хоёрдохи. Буряадай хүүгэдэй спортын һургуулиин һурагша Дулма Гомбоева 1250 очко абажа, Россин спортын мастерай норматив дүүргээ.

Энээгээрээ урмашаһан Дулма Гомбоева («Динамо») түгэсхэлэй нааданда хёрхо мэргэнээр харбаба. Тингэжэ тэрэ 103 очкотойгоор кубогта хүртэбэ. Профсоюзуудай спортын бүлгэмэй тренер Гэрэлма Эрдынеева — хоёрдохи, 1-дэхи интернат һургуулиин һурагша Эржэна Жигжитова гурбадахи шатын дипломоор шагнагдаа.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр майн 16-һаа Кызылдэ үнгэргэгдэхэ Россин Кубогта хүртэхын түлөө зонын нааданда хабаадаха Буряадай суглуулагдамал команда бүридүүлэгдэбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: редакцийн архивһаа — мэргэшүүл сагаалса дээрэ.

В. ПЛУТТЫН фото.

ГАИ-гай мэдээсэл

«ҮНГЭРХЭЛ БАЙХАБ!»

Улаан-Удэ хотын ГАИ-гай харгын-патрульна албанай хүдэлмэрилэгшэд һогтуугаар машина жолоодожо ябаһан хүнүүдые барина. Энэнь үдэрэй туршада дунда зэргээр 7 хүн болоно. Хэнэйшье мэдэһээр, һогтуугаар машина жолоодохо гэрэлэмнай аюултай байдагынь ойлгосотой. Нэгэндээ нэтэрһэн зарим жолоошод нюдэсэ аниад, хүрдэн «тэргэсэ» харгыгаар табилуулжа мэдэдэг.

— Яахадаа харгы дээрэ һогтуугаар гараба гээшэбта? — гэһэн асуудал эдэнэрһээ асуухада, нэгэ зариманиинь нигэжэ харюусадаг: «Урда тээнь һогтуугаар машина жолоодожо ябаһаар ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэй дайралдажа, эрхэһээ хаһагдаһан байгааб. Харин мүнөө харгы дээрэ гарахадаа, ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд бү дайралдаһай даа гэжэ зальбаран, уунхайшье бол, аян замаа үргэлжэлүүлхые оролдоһон бэшэмин энэл даа» гэхэ юм.

Энэмнай юун гээшэб? Һогтуугаар машина жолоодоһон эдэнэр харгы дээрэ хэзээ гэнэ усал хэнгүй, бүрин бүтэн гаражаа ерэдэг байһан юм? Тоолохо болоо һаа, үсөөн лэ байха.

Улаан-Удын Коммунистическэ үйлсэдэ үдэрэй хоёр сагта Т-40 түхэлэй трактورта һууһан «Жилгражданстрой» трестын барилга-хабсаралгын 1-дэхи управленийн трактурист Кузьминцев Ф. Н. ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаһан байгаа. «Яахадаа харгы дээрэ гарабат?» — гэжэ тэрээнһээ асуухада: «Үхэнэд дээрэ нүхэ малтаад, нэгэ шэл архи уугааб». — гэжэ һэнгэргүйгөөр харюусаа бэлэй. Авиационно заводой хүдэлмэрилэгшэ Асеев С. Н. һогтуугаар «Жигули» машина жолоодожо ябаһаар, мүн лэ баригдаһан юм. Тэрэ бэсэ сагаарулха ямаршье шалтагаангүй архидаһан, нэрээшье бэшэжэ шадаха шадалгүй, һогтуу байба. Терешковагай нэрэмжэтэ үйлсэдэ Буряадай Нинтын эрдэмэй институтай инженер Аюржанаев Ц. Н. «УАЗ-469» түхэлэй машинаяа баһал һогтуугаар жолоодожо ябаба. Хотын автотранспортын хоёрдохи предприятиин жолбошон Кириллов И. В. Камовай нэрэмжэтэ үйлсэдэ үглөөнэй 9 сагта ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдахадаа, һогтуу байба. Харин тэрэнэй документые шалгажа үзэхэдэ, худал хуурмаг үнэмшэлгэтэй ябаба. Яахадаа хуурмаг үнэмшэлгэтэй ябанат гэхэдэ, эхэ документнүүдэ үгы болгоод, дэлгүүр дээрэһээ худалдажа абаһан байгааб гэжэ тэрэ харюусаа. Зүгөөр тус предприятиин хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа диспетчернүүд тэрэнэй үнэмшэлгэ шалгажа үзэхэдөө, хуурмаг байһыень ойлгоогүй ха юм.

Буряад-каналай Пустовалов А. Е., Ивалгын совхоз-техникумэй жолоошод Баранов, Тугутов гэгшэд баһал һогтуугаар машина жолоодожо ябаа. Эдэ бүгэдэнһөө тобшолол хэхэдэ, гурэнэй техникэ жолоодожо ябаһан эдэнэрые хэншье шалгадаг, хинадаггүй байба гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Байгша оной эхиннһээ хойшо Улаан-Удэ хотын үйлсэ гудамжануудта харгын-транспортна 70 аюул болоожо, 7 хүн наһа бараһан, 12-ынь гэмтэһэн байха юм. Тэдэнэрэй 7-нинь һогтуугаар машина жолоодожо ябаһаар, аюулда ороһон байна.

Урин дулаан үдэрнүүд эхилжэ, үйлсэ гудамжануудаар мотоциклистнүүд олошоржо захалаа. Гансахан март һарын туршада 11 аюул болоожо, эндэ табан хүн наһа бараһан, 8-нинь гэмтэһэн байба. Эдэнэрэй табаниинь баһал һогтуугаар гүйлгэжэ ябаһаар аюулда ороо ха юм. Эдэнэрэй дунда мотоцикл жолоодоһон үхибүүдшье бии. Зүгөөр үхибүүдтээ хүсэ ехэтэй техникэ даалгахадаа, аян замай дүрим наринаар сахиха, архи уухагүй тухай түрэлхиг яахадаа хэлэжэ ойлгуулдаггүй гээшэб? Заахан мотоцикл 20 мориной хүсэтэй гэжэ ойлгохо шухала. Нимэ техникэ түр зуура зогсоохо гээшэ аюултай ха юм.

У. ДАМДИНОВА.

Буряад Республикын МВД-гэй ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

БУРЯТИЯ мүнөөдэрэй номерто

Һунгалтые үгтуулан. «Арадай депутадта кандидадууд һунгагшадтаяа уулзаба» — В. Базаровай статья.

Үмсэлэлгын асуудалнууд. «Чегэй эзэн ямар аргатайб?» — Н. Натаевай статья.

«Наймаанай нэмэлтэ сэн байхагүй» — Н. Матхоновагай мэдээсэл.

«Айлшад үнэн сэдьхэлһээ хүхибэ» — Г. Надмитовай мэдээсэл.

«Мүльһэн дээрэ байгшадые таһалан абаашаба» — ИТАР—ТАСС-ай мэдээсэл.

«Регионуудта хэрэгтэй реформо» — Н. Павловай статья.

Сэнхир экран

«Останкино» канал.

6.55 — Шэнэ һонин. 7.35 — Үглөөнэй гимнастика. 7.45 — Үглөө. 10.05 — Фирмэ найдуулна. 10.20 — Шэтэ хотын ород арадай инструментнүүдэй камерна оркестр. 10.45 — «Просто Мария» — фильм. 11.30 — Ан амитадай аймагта. 12.10 — «16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 12.50 — Пресс-экспресс. 13.00 — Шэнэ һонин. 13.20 — «Под крышами Монмартра» — фильм. 15.40 — Баримтата фильм. 16.00 — Шэнэ һонин. 16.25 — Телемикст. 17.10 — Блокнот. 17.15 — Мультфильм. 17.35 — 50х50. 18.25 — Нэгэн нинтэ юртэмсэ. 19.00 — Шэнэ һонин. 19.20 — «16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 20.00 — «Просто Мария» — фильм. 20.45 — Театр ба ТВ. 21.40 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00 — Шэнэ һонин. 22.25 — Марк Захаров. 23.25 — Бүхэросеин «Динамо» бүлгэмэй 70 жэлэй ойдо. 01.00 — Шэнэ һонин. 01.20 — Футбол. 02.20 — Пресс-экспресс.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Календаришвилийн үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгатаа секретарийн—2-50-52, секретариадай—2-66-76. таһагууд: соведүүдэй хүдэлмэрийн бэ нинтын эмхинүүдэй —2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86. 2-67-81. 2-61-35. соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олонхитын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуултын—2-60-91; корректорнүүдэй — 2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — —2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда — 3-42-19, Закаменскда —30-61, Хоринскдо —2-31-67.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгатери— —2-23-67, вахта—2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаваа хэмжээтэй. Индекс 50901 Хэһэг 7500.
Стереотипта тушаагдаһан саг: 20.30.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба олондо мэдээсэлгын министерствэдэ 69-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.
Газетэ республиканска типографида хэблэгдээ. Директорэйнь телефон 2-40-45.

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

1993 оной майн 12-ой мерто фото-зурагуудай муугаар гараһан упраг республикын типографиин зетын уншагшадаа тэ сэл гүйгаад, ажалдаа доһо гараһан хүнүүдэ мэ тохобо гээд мэдээсэн